

GYAKORLATI PEDAGÓGIA

1940.

NEVELÉSÜGYI FÜZETEK

augusztus

Szeptemberben . . .

Az iskolám olyan már, mint a zengő méhkas. A pap kihirdette, a kisbíró meg kidobolta, hogy krumpliszedés után senki ne tartsa otthon a gyereket, hanem küldje az iskolába.

Hát már hétfőn reggel megkezdődött a bevonulás. A kis fitosorrú, tüskéshajú Tabi Jóska jött elsőnek. Futva jött, mert ez a gyerek mindig fut. A vászontarisznnya ide-oda lődörgött az oldalán, úgy meg volt tömve. No, egy nagy birsalma ki is lődült belőle, mikor az árkot átugrotta az iskola előtt.

A többi is csakhamar előtűnt. A falu minden részéből szál-lingóztak a nagytarisznnyás fiúk meg a piroskendős kislányok. A fakilincs meg-megkattant az utcaajtón, s a Jézus Krisztust a sokféle gyerekhang egymásután dicsérte már a pitvarban. Egyiket-másikat már a lépéséről megismertem. Egy lépés, egy koppanás, egy lépés, egy koppanás; ez a sánta Gál gyerek. De ime, megáll.

— Te — hallom a hangját — nem tintás a képem?

— De bizony tintás — feleli két gyerekhang is.

— Az orrod tövin.

— Hol?

— Itt la!

Bizonyára a kalamáriszal vesződött otthon a jó fiú, s a kalamáris olyan gonosz portéka, hogy vagy freccsen, vagy loccsan, de akármit cselekszenek vele, valamit befeketít.

A többi gyerek pogányul megsokasodva ül a padokban. A tarisznnyák is fehérek. A tarisznnyában almaillat lengedez.

Az ajtó előtt egy anyának a küzdelme hallatszik. Vasné hozza a Rozikáját. A pöttön teremtés most jön először az iskolába. Jaj, micsoda félelmes hely az iskola! Én vagyok félelmes? Nem, hiszen engem ismer: a nyáron a füzek alatt akárhányszor danolt nekem. Maga a hely félelmes? A nagy gyermekek különös jelentőséggel emlegetik. S a kicsinyek hallják a beszédet. Isten tudja, mit képzelnek el a maguk kis eszével. A nyáron talán fel is kapaszkodott egyszer Rozi és bekandikált az ablakon. Hu! Micsoda rettenetes hely. Csupa széles pad! A

sarokban fekete, kétlábú szörnyeteg! A falakon meg mindenféle feketejegyes papiros! No meg is ragaszkodik Rozi az ajtó-félfában. A kicsike kezek hihetetlen erővel tudnak ragaszkodni.

— Nem, nem — kiáltozza sírva, — nem megyek!

Ölben hozza be az anyja. Leállítja előtte a földre. A gyermekesort a nyakát nyujtogatva neveti. A kis Rozi meg könnyes szemmel, remegve áll az asztal előtt.

— Nem akart bejönni, — mondja pihegve az anyja — sohase láttam ilyet!

— Miért félsz te, Rozika? — mondom az ölembe vonva a szösze, fehérképű leányt, — látod, a többi pajtásod milyen vidám. Itt van ám a Tabi Jóska is. Gyere ide Jóska.

Intek az anyjának, hogy illanjon el. Hát el is surran.

A Jóska gyerek megpirosodik a szólításomra és Rozi mellett terem.

— Mondd meg Rozinak, hogy kell-e itt félni vagy nem kell.

— Nem kell félni — feleli a gyerek, katonásan a szemem közé nézve.

— Ne nekem mondd, fiam, én úgyse félek, hanem ide nézz Rozikára és úgy beszélj vele, mintha én itt se volnék.

A gyerek erre megfogja Rozinak a baboskék kis réklijét és azt mondja neki:

— Hát mit félsz? Ne félj hát, te tyamár.

Azzal gyöngéden megemeli a lánynak az állacskáját.

Ebben a biztatásban van valami a libalegelő zöldjéből. A kis Rozi rámosolyog könnyein át a fiúra.

Harminc-negyven tanítványom szokott lenni, de még most ritkásan ülnek. Egynéhányan a nagyobbak közül csak akkor jönnek be, mikor az idő már megrokkán, s otthon az ő dolgos kezük nélkül is meglehetnek.

De a legjobb tanulóm, a feketeszemű, feketehajú Istenes fiú itt van már. Méltóságos komolysággal ül az első pad első helyén. Ez az ő helye már három év óta. Ha ő hiányzik, akkor se merné elfoglalni senki. Innen őrzi, mint valami káplár, az egész iskolát. Ő az én bejövetelemig a rend, meg a csend ura; ő a krétának, meg az iskolai szappannak a felelős őre, a fűtés intézője, templomi miniszterelnök (főministráns), fő-fő spongyanedvesítő, padlótisztasági biztos és aprópórintező. Télen ő van itt elsőnek és ő megy el legutolsónak. Mig én bent nem vagyok, csak susogva szabad beszélni. A padokon mászkálni, birkózni vagy verekedni az ő jelenlétében lehetetlen. Ugy olvasni, meg számolni, mint ő, nem tud senki. Büszke is rá az apja, Nyáron a déli pihenőkön, télen a búbos mellett előre kísért számokkal nyaggatja a fiát. Azok a számok persze leginkább a gabonapiac, meg a marhavásárok furfangos számai és többnyire azokon keletkeznek, hogy megcsalhatná-e a zsidó

Imrét vagy nem csálhatná meg. Az egész családnak ragyog a szeme, mikor Imre egy kis gerendanézés után kisüti a kívánt számot. Az apja meg a sógor sokszor félnapig számította babon, Imrének nem kell se bab, se kukorica, kívágja fejből egy perc alatt.

Nem sokkal kevesebb tekintély a Gál-gyerek se. Ez sánta szegény, szőke, színtelen arcú, de élénk tekintetű gyerek. Az ő szirmos kis ködmöne elmaradhatatlan az iskolából. Ő a közép-tájon ül, hogy mindenki közel érhesse. Mert ő a fő ceruzafaragó, táblaigazító, lúdtollmetsző s azonkívül a bodzafapuskának, bugónak, fakalamárisnak a mestere. Ő tud legjobban kukorikolni. A kutyaugatást meg olyan hüén utánozza, hogy a falunak valamennyi kutyája felel rá. Az írása is az övé a legszebb. A könyvekre, meg az irkákra nem is írja más a neveket, csak ő.

Van egy kis cigánygyerekem is: a Sárköziék Laciája. Villogó, fekete szemű kis rajkó, az egyetlen cigánycsaládunk fia. Már második éve tanul ez is. Tud is szépen. Valahányszor ír otthon a gyerekek, az öregapja mindig ott ül mellette és bámulja nagy fekete szemével a neki merőben értelmetlen jegyeket.

— No mi ez? — kérdi a pipát a szájából kiemelve, mikor a gyerek a sor végére ért.

A gyerekek olvassa!

— A kutya ugat. A macska nyávog.

— Melyik a kutya?

A gyerekek mutatja.

— Melyik a macska?

A gyerekek megmutatja.

Az öreg cigány csak nézi, nézi, hogyan lehet azokból a girbe-gurba húzásokból a kutyát, meg a macskát kilátni, de hát persze nem olyan könnyű az, mint a vályogvetés. Mégis hogy a Lackó kiszalad játszani, odahívja a feleségét, aztán azt mondja az irkára mutatva:

— No nézsd, mit tud a Laci. Ez a kutya itt, ez meg a macska.

A cigány Lacit különben szeretik az iskolában. Valahányszor az udvarra szabadulnak, Lacit mindjárt szólítják, hogy hegedüljön. Az aztán két kis darab fácskával hegedül és a szájával cincog hczzá. Így néha lakodalmat játszanak a rövid szünetek alatt.

Valami tíz leánykám is van. Valamennyi jámbor és szorgalmas. Szeretik magukat piperézni, felvirágozni. Az én asztalomra is hoz hol az egyik, hol a másik egy-egy virágot.

Több új tanulóm nem jön. Beesukom a nagy könyvet és végig nézek az iskolán. Erre mind megcsendesülnek. Minden gyerek szeme rajtam függ. Mennyi kék szem! Milyen tiszta, igaz, becsületes szemek! Mától kezdve mind az én gyermekeim.

Intek nekik, hogy álljanak fel. Egyszerre fölemelkednek mindnyájan.

— Imádkozzunk!

(Gárdonyi Géza.)

A legnagyobb magyar tanító e kis rajzának felelevenítésével indulunk neki az új évnek, az új munkának. Intés ez a kis írásmű a számunkra, minden magyar nevelő számára. Tanulhatunk is belőle, vagyha tudjuk, amit mondani akar, akkor sem árt, ha eszünkbe juttatjuk ma, amikor mindig másfelé jár az ember esze...

Mit tanulunk belőle, mire figyelmeztet? Először is arra, hogy szeretet nélkül ne lépjük át soha az iskola küszöbét! Olyan szeretettel közeledjünk tanítványainkhoz, amilyen Gárdonyié volt! Ez a kulcsa a gyermekszíveknek, lelkeknek! E nélkül nem vagyunk méltók a tanító névre, mert nem érünk célt.

A másik: ismerjük meg a gyermekek lelkét. Ezt azonban csak teljes környezetismeret által érhetjük el. Gárdonyi megtudta tenni. Nekünk is követnünk kell őt. Csak azokat nevelhetjük, akiket ismerünk! Legalább annyira, mint példaképünk ismerte.

Ismét egy más tanulság! Legyen minden munkánk megfontolt és nyugodt. Vagy nem ezt érezzük Gárdonyi írásából? Hamar munka ritkán jó — mondja a közmondás. Igaza van. De mi lesz a neveléssel, ha elhibázzuk? Többet rontunk vele, mintha hozzá sem kezdtünk volna! Az érett, bölcs ember tulajdonsága a megfontolt, higgadt nyugalom. A magabiztos tervszerűség, a jól átgondolt munkaterv. Mindez egy tanítónál sem hiányozhat.

Gárdonyi magasbaszárnyaló pályája az iskolából ívelt fel a magyar égre. Mi volt ennek az oka? magyarázata? Mindig a lelket kutatta, azt kereste felnőtten is, gyermekben is. Ezt minden magyar nevelő utánacsínálhatja. Mert amit Gárdonyiban a tehetség számlájára kell írunk, az már ennek a feltárt léleknek megrajzolásában jelentkezett.

Erre int, erre figyelmeztet Veni Sancte-kor mindnyájunkat a nagy magyar tanító.

Hősi szellemet!

A történelem zúgó, sodró áradását még sohasem éreztük úgy, mint napjainkban. Az események egymásratorlódva, egymást előrelendítve jelennek meg ámuló tekintetünk előtt. Érezzük, hogy benne vagyunk a történelem folyamának sodrában és ez a körülmény felébreszti bennünk a keményebb, harciasabb és merészebb életforma szükségességét. Viharok, vesze-